

1. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מג עמוד א

דתניא: על חמץ דגן גמור - ענוש כרת, על עירובו - בלאו, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: על חמץ דגן גמור - ענוש כרת, על עירובו - בלא כלום.... ורבי אליעזר, עירובו בלאו מנא ליה? - דכתיב: כל מחמצת לא תאכלו - אי הכי - כרת נמי לחייב, דהא כתיב כי כל אכל מחמצת ונכרתה!

2. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק טו ה"א-ג

דבר אסור שנתערב בדבר מותר מין בשאינו מינו בנותן טעם, ומין במינו שאי אפשר לעמוד על טעמו יבטל ברוב.

כיצד חלב הכליות שנפל לתוך הגריסין ונמוח הכל, טועמין את הגריסין אם לא נמצא בהן טעם חלב הרי אלו מותרין, ואם נמצא בהם טעם חלב והיה בהן ממשו הרי אלו אסורין מן התורה,

נמצא בהן טעמו ולא היה בהן ממשו הרי אלו אסורין מדברי סופרים.

כיצד הוא ממשו כגון שהיה מן החלב כזית בכל שלש ביצים מן התערובת, אם אכל מן הגריסין האלו כשלש ביצים הואיל ויש בהן כזית מן החלב לוקה שהרי טעם האיסור וממשו קיים,

אכל פחות משלש ביצים מכין אותו מכת מרדות מדבריהם,

וכן אם לא היה בתערובת כזית בכל שלש ביצים אף על פי שיש בהן טעם חלב ואכל כל הקדירה אינו לוקה אלא מכת מרדות.

- יש בתערובת כבא"פ, ואכל פרס שלם - חייב מלקות -
- חסר אחד התנאים - לוקה מכת מרדות - בפשטות מדין חצי שיעור.

3. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק א ה"ז-ז

אין חייבין כרת אלא על אכילת עצמו של חמץ. אבל עירוב חמץ כגון כותח הבבלי ושכר המדי וכל הדומה להן מדברים שהחמץ מעורב בהן אם אכלן בפסח לוקה ואין בו כרת שנאמר +שמות י"ב+ כל מחמצת לא תאכלו,

במה דברים אמורים בשאכל כזית חמץ בתוך התערובת בכדי אכילת שלש ביצים הוא שלוקה מן התורה, אבל אם אין בתערובת כזית בכדי אכילת שלש ביצים אף על פי שאסור לו לאכול אם אכל אינו לוקה אלא מכין אותו מכת מרדות.

+/השגת הראב"ד/ אבל ערוב חמץ כגון כותח הבבלי ושכר המדי זיתום המצרי. א"א הרב ז"ל (לדף מג) פסק באלו כרבנן משום דאין כזית בכדי אכילת פרס. +

הלכה ז

האוכל מן החמץ עצמו בפסח כל שהוא הרי זה אסור מן התורה שנאמר +שמות י"ג+ לא יאכל חמץ, ואף על פי כן אינו חייב כרת או קרבן אלא על כשיעור שהוא כזית, והאוכל פחות מכזית במזיד מכין אותו מכת מרדות.

4. ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה קצח

והמצוה הקצ"ח היא שהזהירנו מאכול דברים שיש בהם תערובת חמץ ואף על פי שאינן לחם כמו המורייס והכותח והשכר והדומה להם. והוא אמרו (שם) כל מחמצת לא תאכלו [ולשון מכילתא (דרשב"י) כל מחמצת לא תאכלו] לרבות כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי יכול יהיו חייבין עליהן כרת תלמוד לומר כי כל אוכל חמץ ונכרתה מה חמץ מיוחד שהוא מין גמור יצאו אלו שאינן מין גמור ולמה באו לעבור עליהן בלא תעשה. וכבר התבאר בפסחים (מד א) שעם היותם אסורים ומוזהר מאכילתם לא נתחייב

באכילתם מלקות אלא אם היה בהן כזית חמץ בכדי אכילת פרס. אמנם אם היה בהן ערוב חמץ פחות מזה השעור אין חייבין על אכילתן מלקות:

5. השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה קצח

ודעתו לומר שכשיש בחמץ כזית בכדי אכילת פרס אסור מן התורה ונתרבה מן הלאו הזה למלקות ולא לכרת וכשאין בו כזית בכדי אכילת פרס אין בו מלקות שאינו אסור מן התורה אלא איסורו מדבריהם למכת מרדות. וכך כתב בחבורו הגדול (חמץ פ"א ה"ו).

והאמת בזה הענין כולו הפך מדבריו. שהחמץ כשיש בו כזית בכדי אכילתו פרס חייבין עליו כרת לדברי הכל. ואינו בא בריבוי הזה אבל הוא עיקר חמץ שבתורה למלקות ולכרת לפי שהוא כחמץ גמור בפני עצמו. ובביאור אמרו (פס' מד א) כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא. כלומר שאינו בטל ומצטרף בין למלקות בין לקרבן אבל כשאין בו כזית בכדי אכילת פרס בזה הוא שאמרו (שם מג א) לרבות כותח הבבלי ושכר המדי ומץ האדומי וריבוי אותן למלקות ולא לכרת. והם עוד דברי ר' אליעזר ואין הלכה כן שהוא האומר על חמץ דגן גמור ענוש כרת על עירובו בלאו והלאו הוא כל מחמצת לא תאכלו. וההלכה כדברי החכמים שהם אומרים על חמץ דגן ענוש כרת ועל עירובו בלא כלום. והנה הוא פטור ואינו לוקה כלל מן התורה שחכמים אין להם ריבוי לאו בתערובת חמץ כלל אלא או ענוש כרת או פטור.

6. כסף משנה הלכות חמץ ומצה פרק א הלכה ו

ונראה לומר לדברי רבינו שפסק כחכמים והוא מפרש דביש בו לחכמים נמי חייב מלקות ובאין בו פטור ור"א סבר דבאין בו חייב מלקות ואף על גב דבשאר איסורים פטור הכא חייב משום קרא דכל מחמצת וחכמים סברי דא"א לומר דקרא דכל מחמצת אתא לחייב באין בו דכיון דלית ביה שיעורא א"א לחייבו אלא כי אתא קרא לא אתא אלא ליש בו לומר דאע"ג דבשאר איסורים כרת נמי חייב בפסח פטור מכרת וטעמא מדכתב גבי אוכל חמץ ונכרתה וגבי מחמצת שהוא תערובת חמץ לא כתב ונכרתה וא"א לומר דמחמצת מיירי באין בו דא"א לחייבו כלל כמ"ש הילכך על כרחך לומר דאתא לפוטרו מכרת אף על פי שיש בו וגזירת התורה היא להקל בו בכך מבשאר איסורין ולפי זה כשכתב רבינו שנאמר כל מחמצת לא תאכלו לא קאי למ"ש לוקה דלהא לא איצטריך קרא דמדדן שאר איסורין נפקא אלא לאינו חייב כרת קאי מדלא כתב גבי מחמצת אלא לא תאכלו ולא ונכרתה. ובהכי מתיישבים דברי ה"ה בפירוש דברי רבינו בלי פקפוק:

7. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ד ה"ח- יב

תערובת חמץ עוברין עליה משום בל יראה ובל ימצא, כגון המוריס וכותח הבבלי ושכר המדי שעושין אותו מן הקמח, וכל כיוצא באלו מדברים הנאכלים, אבל דבר שיש בו תערובת חמץ ואינו ראוי לאכילה הרי זה מותר לקיימו בפסח.

כיצד עריבת העבדנין שנתן לתוכה קמח ועורות אפילו נתנו שעה אחת קודם שעת הביעור הרי זה מותר לקיימו, ואם לא נתן העורות ונתן הקמח קודם שלשה ימים לשעת הביעור מותר לקיימו שהרי נפסד והבאיש, תוך שלשה ימים חייב לבער.

וכן הקילור והרטיה והאספלנית והתריאק שנתן לתוכן חמץ מותר לקיימן בפסח שהרי נפסדה צורת החמץ. +/השגת הראב"ד/ וכן הקילור והרטיה והאספלנית והתריאקה. א"א זה שבוש ומאחר קבל ומטעם אחר ולא מטעמו. +

הפת עצמה שעפשה ונפסלה מלאכול הכלב ומלוגמא שנסרחה אינו צריך לבער. בגדים שכיבסו אותן בחלב חטה וכן ניירות שדיבקו אותן בחמץ וכל כיוצא בזה מותר לקיימן בפסח ואין בהן משום לא יראה ולא ימצא שאין צורת החמץ עומדת. +/השגת הראב"ד/ ומלוגמא שנסרחה אינו צריך לבער. א"א בירושלמי (פ"ב ה"ו) בשנסרחה ולבסוף נתחמצה. /השגת הראב"ד/ ואין בהן משום לא יראה ולא ימצא שאין צורת החמץ עומדת. א"א אין זה טעם אלא שכבר נפסל מן הכלב ועל כל זה שהוא כמו שיחדו לשיבה וטח פניו בטיט /פסחים/ (מה). +

דבר שנתערב בו חמץ ואינו מאכל אדם כלל, או שאינו מאכל כל אדם כגון התריאק וכיוצא בו אף על פי שמותר לקיימו אסור לאכלו עד אחר הפסח, ואף על פי שאין בו מן החמץ אלא כל שהוא הרי זה אסור לאכלו

רמב"ן-

המחלוקת כשאין כזית בכא"פ,

לר"א חמץ חמור משאר איסורין, וחייב מלקות.

לרבנן, חמץ כשאר איסורין מדאורייתא. והלכה כחכמים.

רמב"ם – ע"פ הכס"מ

מח' חכמים ור"א כשאין כבא"פ, כשיש לכ"ע אסור מדאורייתא, אך אינו חייב כרת.